

Service på svenska för personer med IF - nuläge, utmaningar och vägar framåt

Annette Tallberg-Hahtela, verksamhetsledare
Vanessa Westerlund, sakkunnig inom påverkansarbete

Möte med Vanda-Kervos nationalspråksnämnden 12.11.2025

Personer med IF

= personer med intellektuell
funktionsnedsättning

FDUV – en nationell människorättsaktör

Vision:

Ett inkluderande samhälle där svenskspråkiga barn, unga och vuxna med IF har samma rättigheter och möjligheter som alla andra.

Mission:

FDUV arbetar för att främja livskvalitet, delaktighet och självbestämmande för svenskspråkiga personer med IF eller liknande funktionsnedsättning i Finland.

- Tio lokala DUV-föreningar och riksföreningen Steg för Steg
- Ca 2900 medlemmar, betjänar ca 5000 svenskspråkiga

FDUV stöder och påverkar

- Rådgivning & kamratstöd
 - Personlig vägledning kring rättigheter och service
 - Kurser, träffar och utbildningar för personer med IF och anhöriga
 - Erfarenhetsexpertis/kamratstöd via frivilliga familjestödjare
- Påverkansarbete
 - Vårt påverkansarbete består av aktiva kontakter till samhällsaktörer som lokala och nationella beslutsfattare, serviceproducenter, media och allmänheten.

FDUVs läger, tillgänglig information och anpassade läromedel

- Läger på olika orter i Svenskfinland
 - En viktig första arbetsplats för många unga vuxna i Finland
- LL-Center arbetar med och för lätt svenska
 - Frivilliga läsombud och högläsare inom omsorgen (även äldre)
- Lärum arbetar med och för anpassade läromedel

FDUV i förändring

- Nedskärningar i STEA-finansieringen påverkar FDUV - men hur?

FDUV:s kontakt med svenskspråkiga med IF i Vanda-Kervo

Deltagare i läger- och kursverksamhet

Medlemsföreningen DUV i Mellersta Nyland

- Klubbverksamhet i huvudstadsregionen, deltagare från Vanda-Kervo
- Ordnar musik-/gymnastikstunder under sommarperioden vid Gladas boende i Vanda-Kervo (boendet övergick från Kårkulla samkommun)

Medlemsföreningen Steg för Steg

- Finlands enda svenskspråkiga förening för och med personer med intellektuell funktionsnedsättning
- Den lokala gruppen "Hesagänget" har medlemmar från huvudstadsregionen

De största bristerna i den svenska specialomsorgen efter vårdreformen ur FDUV:s perspektiv

1. Försämrad koordinering av tjänster

2. Försämrad tillgång till tjänster och oklara vårdstigar på svenska

3. Den svenska sakkunskapen kring IF har splittrats och urvattnats

4. Försämrad delaktighet för personer med IF

5. Ökad medikalisering och nyinstitutionaliseringen

6. Samarbetet mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena fungerar bristfälligt

Erfarenheter från fältet – statistik och exempel

Från FDUV:s medlemsenkät:

- År 2024: 67 svar från anhöriga
- Eftersom urvalet är litet är svaren nödvändigtvis inte representativa för hela målgruppen. Svaren är dock i linje med övriga kontakter vi fått från fältet.

Kontakten med välfärdsområdena

43 % kände inte till sin
kontaktperson
(socialarbetare) inom
välfärdsområdet

Nästan hälften
upplevde att de inte
fått tillräckligt med
information om
välfärdsområdets
tjänster

Har tillgången till tjänster på svenska förändrats efter övergången till välfärdsområden?

46 %

ingen förändring
har skett

37 %

tjänsterna har
försämrats

Exempel från verkligheten 1

Välfärdsområdet köper inte längre pedagogisk handledning från välfärdsområdet där person med IF bor.

→ Personen hänvisades till psykolog som befann sig i ett tredje välfärdsområde

Exempel från verkligheten 2

Familj behöver konsultera specialistläkare för bland annat läkarutlåtanden, men ingen sådan finns på svenska i välfärdsområdet.

→ Familjen hänvisas till hvc. Det är första gången läkaren träffar en person med IF.

Vad ligger bakom utmaningarna?

Vårdreformen, välfärdsområdenas finansiering och den nya funktionshinderlagen

Samarbetsavtalet mellan tvåspråkiga välfärdsområden försenades och gemensam bild av behov saknas

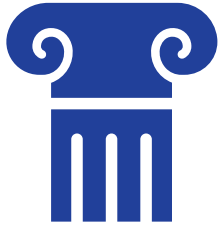

Välfärdsområdenas sparkrav

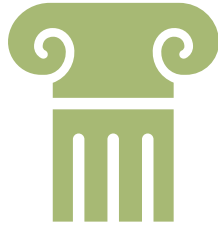

Brist på nationell uppföljning och styrning

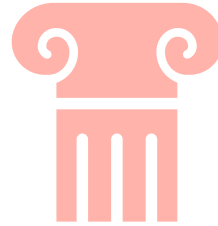
Grundpelarna för funktionshindersservice på svenska

1. Samarbetsavtalet

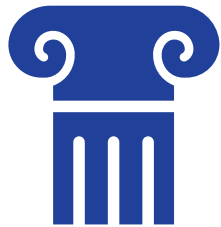
2. De svenska
specialuppdragen

3. Nationalspråks-
nämnder

3. Lag om funktions-
hindersservice

Grundpelare 1

Samarbetsavtalet

Vad handlar samarbetsavtalet mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena om*?

Syfte

- Att trygga svenskspråkig specialomsorg efter Kårkulla
- Att säkerställa andra tjänster där problem funnits
 - Genom samarbete och arbetsfördelning

Vad säger lagen om innehållet?

- Avtal om arbetsfördelning för krävande/ovanliga tjänster
- Samarbete kring tjänster som är ändamålsenliga att centralisera
- Expertstöd mellan välfärdsområden

Varför är avtalet viktigt?

- För att trygga språkliga rättigheter
- Effektiv användning av resurser
 - Likvärdig service på svenska

Vårdtrappan - tjänster för personer med IF

(uppgjord i KEPA Nyland projektet 2022)

1. Bastjänster

- Boendeservice
- Dag- och arbetsverksamhet
- Social- och hälsovård
- Tandvård
- Rehabilitering FPA
- Läkar- och psykologutlåtanden

1 ½ Expertstöd till bas- tjänsterna

- Kårkullas expertteam (omsorgsbyråerna)
- Rådgivning, handledning, stöd och information samt möjlighet till bedömningar och tester
- Omsorgsprogram
- Socialarbetare, psykolog, habiliteringshandledare, terapeuter

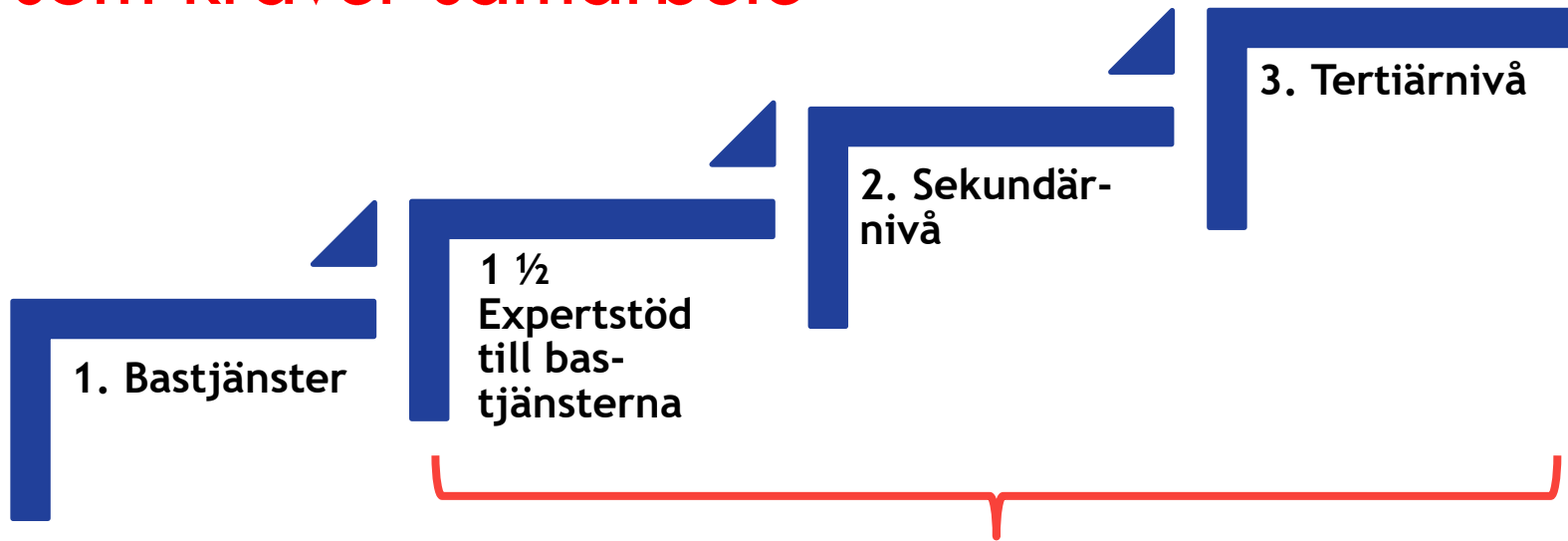
2. Sekundär- nivå

- Specialsjukvård /allmän
- Neurologi/allmän
- Psykiatri /allmän
- Anestesi för munvård

3. Tertiärnivå

- Specialsjukvård för personer med intellektuell funktionsnedsättning
- Särskilt krävande boendeservice
- Särskilt krävande stöd
- Specialkunnande inom neurologi, psykiatri och genetik med inriktning på personer med intellektuell funktionsnedsättning

Vårdtrappan - tjänster för personer med IF som kräver samarbete

Vanligtvis dessa tjänster,
men för Vanda-Kervos del behövs
även samarbete kring bastjänsterna

FDUV syn på tjänster som kan kräva samarbete för att trygga service på svenska – några exempel

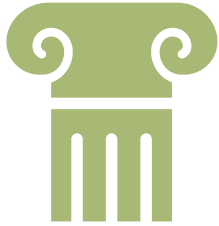
Pedagogisk handledning

Samtalsstöd (psykolog)

Arbetsträning

Specialiserad medicinsk vård & funktionshindermedicin

Kris-, undersöknings- och habiliteringstjänster

Grundpelare 2

Specialuppdragen

De svenska specialuppdragen

- 1 Egentliga Finlands välfärdsområde**
Svarar för samordningen vid utarbetandet av samarbetsavtalet mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena.
- 2 Västra Nylands välfärdsområde**
Ska stödja utvecklandet av de svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänsterna i hela landet

Utvecklingsbehov gällande de svenska specialuppdragen

Samarbetet behöver stärkas och utvecklas

- Kring kartläggning av stödbehov och tjänster som kräver samarbete
- Förhållandet till välfärdsområdenas självstyre och YTA-områden?
- Ska tvåspråkiga välfärdsområden beakta åländska behov?

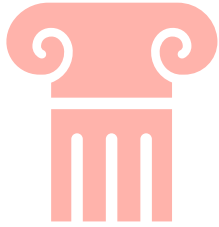
Specialuppdragens finansiering och resurser behöver stärkas

- LUVNs specialuppdrag har inte statlig finansiering

Upprätthållande av svensk sakkunskap

- Gemensam fortbildning och material behövs på svenska
- Gränsöverskridande professionella nätverk behövs, men vems ansvar att koordinera?

Grundpelare 3

Nationalspråksnämnder

Nationalspråksnämnderna och samarbetsavtalet

- 1 Ge förslag på innehållet i samarbetsavtalet
- 2 Lämna utlåtande om avtalet till
välfärdsområdesfullmäktige
- 3 Uppföljning av avtalet

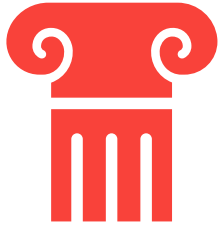
Viktigt för nationalspråksnämnderna att tänka på

1. Säkerställ delaktigheten - "Ingenting om oss utan oss"

- Viktigt att höra personer med IF och deras anhöriga
- Elektroniska enkäter är sällan anpassade för personer med IF
- Funktionshinderrådet - är svenskspråkiga och personer med IF representerade?

2. Fråga efter språklig konsekvensbedömning & uppföljning av tjänster på svenska

- Vid nedskärningar
- Minskning av köptjänster
- Upphandling
- Strategier

Grundpelare 4

Funktionshinderlagen

Ny lag om funktionshinderservice

- Sammanslagning av specialomsorgslagen (1977) och handikappservicelagen (1987) till en ny lag om funktionshinderservice.
- Den nya lagen trädde i kraft 1.1.2025.
 - Utgår från individuella behov, inte diagnos
 - Ett reviderat tillämpningsområde planeras träda i kraft 1.1.2026

De språkliga rättigheterna i funktionshinderservicen måste följas upp

THL följer upp tillämpningen av funktionshinderlagen år 2025-2027

Viktigt att följa upp språkliga indikatorer såsom:

Kontakt, information och beslut
på svenska

Genomförandet av beslut om
service på svenska

Personalens språkkunskaper &
tillgång till personal

Även nationalspråksnämnden behöver följa upp hur den nya lagen fungerar för svenskspråkiga med funktionsnedsättning.

Hur kan vi **tillsammans** arbeta för att svenskspråkiga personer med IF och deras familjer får det stöd de behöver på sitt eget modersmål?

Vidare läsning

Hur FDUV samlar in information

Informationskanal	Vem?	Exempel
Rådgivning	<ul style="list-style-type: none">Personer med IFAnhörigaProfessionella	<ul style="list-style-type: none">2024: 130 personer kontaktade, ca 370 kontakter
Medlemsenkäter	<ul style="list-style-type: none">Personer med IFAnhöriga	<ul style="list-style-type: none">Elektronisk enkät till personer med IF: 2023 N= 22, 2024 N= 25Elektronisk enkät till anhöriga: 2023 N= 69; 2024 N= 85
Medlemsföreningar	<ul style="list-style-type: none">DUV-föreningarSteg för Steg	<ul style="list-style-type: none">10 DUV-föreningar1 Steg för Steg (nationell)
FDUV:s verksamhet (t.ex. familjekurser, familjestödjare)	<ul style="list-style-type: none">Föräldrar och andra närstående	<ul style="list-style-type: none">2024: ca 300 föräldrar och andra närstående deltog i familjeverksamheten2024: Familjestödjarna gav stöd till 161 personer
Professionella nätverk & övriga möten med professionella	<ul style="list-style-type: none">Sakkunniga inom specialomsorgT.ex. arbetstränare, habiliterings- och nepsyhandledare, socialarbetare	<ul style="list-style-type: none">277 professionella inom familjeverksamheten (inklusive studerande och hjälpledare)ca 40 professionella i nätverken

FDUV:s sakkunnigyttande om den svenska specialomsorgen

- Den 19.6 gav FDUV ett sakkunnigyttande till justitieministeriets beredning av regeringens språkberättelse.
- Vi lyfta fram hur vi upplever att de svenskspråkiga specialomsorgstjänsterna fungerar efter social- och hälsovårdsreformen:
 - Nuläget
 - Utvecklingsförslag
- Yttrandet är en helhetsbedömning utgående från kontakter till FDUV under åren 2023-2025.
- [Yttrandet kan läsas på FDUV:s webbplats.](#)

FDUV 19.6.2025

FDUV:s svar på bakgrundsfrågor till regeringens språkberättelse

Till: Justitieministeriet

Ärende: Bakgrundsfrågor till regeringens språkberättelse

FDUV tackar Justitieministeriet för möjligheten att ge ett uttalande inför beredningen av regeringens språkberättelse.

FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående. Förbundet representerar tio lokalföreningar samt riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2900 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland.

1. Hur upplever ni att de svenskspråkiga specialomsorgstjänsterna fungerar efter social- och hälsovårdsreformen?

Efter social- och hälsovårdsreformen har FDUV identifierat bland annat följande brister i de svenskspråkiga specialomsorgstjänsterna:

- Försämrad koordinering av tjänster. Avsikten med social- och hälsovårdsreformen var att integrera social- och hälsovårdstjänster. För svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning - som är beroende av att stödpaletten kring dagvård, skola, arbete, boende och fritid fungerar - har utvecklingen gått i motsatt riktning och det har uppstått fler väggar, på socialtjänstens bekostnad. Det har uppstått väggar mellan välfärdsmrådena och kommunerna, men även mellan olika välfärdsmråden. Personerna med funktionsnedsättning hänvisas till olika luckor och ingen tjänsteinnehavare upplever sig ha helhetssyn på klientens situation.
- Försämrad tillgång till tjänster och oklara värdetigar på svenska. Många familjer upplever att tjänster som tidigare tillhandahölls av kärnkulla samkommun har fallit bort eller blivit svårare att få. För många är det oklart hur tjänsterna ordnas och det är svårt att få kontakt med välfärdsmrådena.
- Den svenska sakkunnskapen kring intellektuell eller liknande funktionsnedsättning har splittrats och urvattnats. FDUV har vetenskap om fleralet experter, som varit anställda av kärnkulla samkommun, antingen omplacerats till andra uppdrag eller självmannt sökt sig till andra uppdrag då möjligheterna att fortsätta stöda personer med intellektuell

FDUV
Nordenlundskägen 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fdv@fdv.fi

Stenlögatan 43, FI-01100 Vasa
06 319 56 52 | fdv-vasa@fdv.fi

FDUV arbetar för frihet, delaktighet, utveckling och valfrihet för alla
- också för dem som behöver stöd i vardagen.

Stödmaterialet för beredningen av de tvåspråkiga välfärdsområdena

- Folktingets och Kommunförbundets Vård på svenska-grupp sammanställde i maj 2021 (uppdaterat oktober 2021) ett stödmaterial för beredningen av de tvåspråkiga välfärdsområdena.
- Syftet med stödmaterialet är att ge verktyg till beredningen av den svenskspråkiga social- och hälsovården i de kommande tvåspråkiga välfärdsområdena.
- Stödmaterialet kan läsas på [Folktingets webbplats](#).

